

los, dum secreto docent, et publice negant. Cui respondere, diu tacens, et dolorem silentio decorans, crebra fratrum expostulatione compulsus sum: nec tamen hucusque prorupi, ut auctorum nomina ponerem, malens eos corrigi quam infamari. Nec enim hominum, sed erroris inimicus sum; qui mihi ut vicem talionis et genuinum sui doloris illiderent, veteres magistrorum suorum calumnias concinnantes, in tantum elingues et miseri demonstrati sunt, ut ne maledicere quidem suis verbis potuerint. Quorum, tunc temporis editis adversus eos libris, nenia confutata sunt; quos qui legere voluerint, liquido percipiant canes eos, juxta Isaiam, esse mutos, qui latrare nesciant, habentes quidem voluntatem et rabiem mentiendi, sed artem fingendi et latrandi non habentes. Quibus loquar compendio. Aut bona sunt quae docetis, aut mala. Si bona, defendite libere; si mala, quid occulte miseros jugulatis errore? Ac tandem, in fine, sub conditione novum opus promittit, dicens: Verum haec in proprio, nisi cre tacerint, opere plenius exequemur. Denique Prosper, lib. de Ingratis, cap. 2, inter Patres qui, post Apostolicam Sedem et Palaestinam Synodum, Pelagianam doctrinam confutarunt, ponit Hieronymum, de quo ita honorificentissime scribit.

Tunc etiam Bethlei praetari nominis hospes, Hebraeo simul, et graio, latioque venustus Eloquio, morum exemplum, mundique magister Hieronymus libris valde excellentibus hostem Dissecuit: noscique dedit quo turbine veram Vellent exortae lucem obscurare tenebrae.

13. Atticus ore hostes convicit, non scripto. — Prius vero quam de Augustino dicam, adverto Prosperum eo loco, statim post Hieronymum, ponere Atticum Constantinopolitanum inter praecipuos gratiae Dei defensores contra Pelagium, cujus meminit etiam Coelestinus Papa, in epist. ad Nestor., apud Baron., anno 430, num. 14, his verbis: Sanctae recordationis Atticus, Catholicae fidei magister et verus, beati Joannis in ista successor, eos (id est Pelagianos) ita persecutus est, pro re communi, ut iis nec standi illic copia praestaretur. Et infra dicit, tunc Atticum ad Romanam sedem misisse, quae contra Pelagianos ab ipso acta fuerunt. Sed haec Acta non exstant, nec scripta aliqua hujus sancti viri contra Pelagium; imo, verisimile est illum non scriptis, sed sermonibus Pelagianam haeresim impugnasse, potestate autem sua et virtute illius auctores vel defensores Constantinopoli ejeisse, hoc enim significat Prosper supra dicens:

Quid loquar, et curam magna quam gessit in urbe Constantinopoli, docto bonus ore sacerdos Atticus, antiqua legatos haereticorum Consultando fide?

Ubi pondero verba illa, docto ore; indicant enim non scriptis, sed disputationibus et concionibus veram de gratia doctrinam defendisse. Quod ideo obiter adverto, ut constet in Oriente non solum Hieronymum ibi hospitem tantum ac peregrinum, sed etiam doctores ipsos Graecos et orientales in eandem doctrinam tanquam fidem antiquam conspirasse; ut merito Coelestinus in citata epistola dixerit, eodem tempore Orientem et Occidentem telis unitatis, Pelagium et Coelestinum, et suae doctrinae sequaces, profligasse. Quibus consonant quae Prosper in eodem carmine refert, et Ephesum, et Siciliam, sed praecipue Africam contra Pelagianos pugnasse, et inter omnes praecipue Augustinum, de quo haec subjungit:

Augustinus erat, quem Christi gratia cornu Uberiore rigans, nostro lumen dedit aëvo, Accensum vero de lumine: nam cibus illi, Et vita, et requies Deus est: omnisque voluptas Unus amor Christi est, unus Christi est honor illi; Et dum nulla sibi tribuit bona, fit Deus illi Omnia: et in sancto regnat sapientia templo.

14. D. Augustinus mire in confutando Pelagio ejusque sequacibus a suo discipulo Prospero commendatur. — Unde idem Prosper, in epistola ad Ruffinum, in principio, cum Sedem Apostolicam et Concilia Pelagium damnasse retulisset, subjungit: Beatissimus quoque Augustinus, praecipua utique in hoc tempore portio Domini sacerdotum (has haereticorum verusutias) copiose et pulchre in multis voluminum disputationibus destruxit, utpote, inter multa Dei dona, quibus illum abundantissime Spiritus veritatis implevit, habens etiam hanc scientiae et sapientiae ex Dei charitate virtutem, ut non solum istam adhuc in suis detractionibus palpitantem, sed etiam multas prius haereses invicto verbi gladio debellaret. Et in fine epistolae sic monet Ruffinum: Tu autem, dilectissime et venerandissime mihi prater, si vere de his quaestionibus instrui desideras, sicut desiderare te convenit, ipsi beati Augustini disputationibus cognoscendis impende curam, ut in confitenda Dei gratia desecatissimam ac saluberrimam Evangelicam, Apostolicamque doctrinam intelligentiam consequaris. Denique statim in procemio ad objectiones Gallorum: Sanctae memoriae Augustinus contra Pelagianos, inimicos gratiae Christi et liberi arbitrii decomptores, per multos annos apostolice asse-

ruit litterisque mandavit. Ubi unica illa voce, apostolice, auctoritatem librorum Augustini in hac materia eximie commendavit.

15. Explicatur Prosper in eo quod dixit Augustinum apostolice scripsisse. — Non tamen dicit Augustinum apostolice scripsisse, quia vel scriptor canonicus fuerit, vel quia infallibilem habuerit Spiritus Sancti assistentiam in scribendo, sicut Apostoli habuerant; hoc enim alienum a sensu Prosperi et totius Ecclesiae est; sed dicit apostolice scripsisse, vel quia suam de Gratia doctrinam ex Apostolo Paulo praecipue sumpsit, et validissimis ejus testimoniis illam confirmavit; vel certe quia tam vere ac fideliter de gratia scripsit, ut Apostolica Sedes Augustini doctrinam in his quae ad dogmata pertinent, suam effecerit ac probaverit. Nam Coelestinus Papa, in epistola ad Episcopos Galliae, ut supra vidimus, Augustini doctrinam valde commendat: Quem nullum unquam sinistrae suspicionis saltem rumor aspersit. Et illi epistolae adjunguntur capitula ex Augustini doctrina desumpta, quae tanquam veram et certam ac necessariam de gratia doctrinam continentia omnibus proponuntur. Et similes sunt canones Concilii Arausiacani, a Leone Papa (ut creditur) missi, et auctoritate Apostolica confirmati, nam omnes etiam illi ex Augustini doctrina sumpti sunt. Et de illis loqui videtur Hormisda Papa in epistola 67 ad Possessorem, cum dicit in Seriniis Ecclesiasticis contineri expressa capitula, in quibus expresse continetur quid Romana, hoc est, catholica Ecclesia de gratia et libero arbitrio sentiat; ubi etiam addit eandem doctrinam ex variis libris Augustini, et maxime ad Prosperum et Hilarium, id est, de Praedestinatione Sanctorum et dono perseverantiae, posse cognosci. Quae magna laus est doctrinae Augustini. Denique Joannes II, in epistola ad Illustres quosdam Senatores, non de gratia, sed de mysterio Incarnationis, contra Nestorium et Eutychem disputans, allegaturus Augustinum praemittit: Item Sanctus Augustinus, cujus doctrinam secundum praedecessorum meorum statuta, Romana sequitur et servat Ecclesia. Ubi universe de Augustini doctrina loquitur, intelligit autem de doctrina dogmatica, seu quae ad fidei mysteria explicanda et confirmanda pertinet. Hinc vero colligere nobis licet, hoc maxime habere verum in doctrina quam Augustinus de gratia tradidit: nam illius ductum iudiciumque secuta Romana Ecclesia, inimicos gratiae Christi prorsus evertit, ac de illis triumphavit.

16. Objectio. — At vero forte aliquis objiciat, hinc sequi, totam Augustini sententiam de gratia esse de fide, neminemque posse in re aliqua in hac materia ab Augustino discedere, quin a doctrina certa et catholica deviare censeatur. Respondeo imprimis hoc non simpliciter sequi de tota doctrina, sed de illa quam Ecclesia probavit ac definivit; tum quia in dicta epistola Coelestini, post capitula omnia doctrinam fidei continentia, adjungitur: Profundiores vero difficilioreque partes incurrentium quaestionum, quas latius pertractarunt, qui haereticis restiterunt, sicut non audemus contemnere, ita non necesse habemus astruere. Et redditur optima ratio: Quia ad confitendum gratiam Dei, cujus operi ac dignationi nihil penitus subtrahendum est, satis sufficere credimus, quidquid secundum praedictam regulam Apostolica nos scripta docuerunt. Et simili modo Leo Papa, dum certas regulas seu capitula misit ad Episcopos Arausiacani Concilii, quae ex libris Augustini decerpit, eo ipso ostendit nolle se totam doctrinam de gratia indiscriminatim definire, seu tanquam de fide probare, sed ea tantum quae praescriptis verbis ac certis canonibus digesta misit. Hinc vero colligere possumus, quidquid Augustinus de gratia docet, quod cum illis Ecclesiae definitionibus sit necessario connexum, omnino sequendum, et tanquam certum tenendum esse. Quia totum illud, licet non expresse, virtute est ab Ecclesia probatum. Unde, si connexio sit evidens et necessaria, etiam doctrina erit certa, saltem in ratione conclusionis theologicae: si vero sit tantum probabilis, in eo etiam gradu erit semper Augustini doctrina praeferenda, tanquam definitionibus Ecclesiae magis consentanea, ut mox dicemus.

17. Vestigiis Augustini in hac materia omnino inhaerendum. — Etenim ulterius addimus, quidquid in hac materia Augustinus ut certum affirmat, et ad dogmata fidei pertinens, a quolibet prudente et erudito theologo esse tenendum ac defendendum, etiamsi non certo constet esse ab Ecclesia definitum; tum quia, cum Ecclesia tantum in hac materia detulerit Augustino, ut ejus doctrinam in damnandis erroribus gratiae Dei contrariis secuta fuerit, magna esset temeritas privati doctoris, qui Augustino, aliquid de gratia Dei tanquam orthodoxum docenti, contradicere auderet. Praesertim cum tot annis, tanta sapientia, tanto ingenio, tanta diligentia et instantia, et, quod caput est, tot Dei donis et auxiliis praeditus, pro divina gratia tuenda et explicanda labo-

raverit. Unde a fortiori fit, credendum omnino esse nihil in doctrina de gratia Augustini inveniri, quod sano modo intelligi non possit, ita ut saltem probabile sit, et catholicae doctrinae non adversetur. Hoc magis in particulari constabit ex discursu materiae; nunc in generali ex eisdem principiis eademque Ecclesiae auctoritate probatur. Nihil enim tam admirandum et suspiciendum Ecclesiae reddidit Augustinum, quam de gratia doctrina; at si in ea tradenda et explicanda aliquando fuisset in errorem lapsus, multum labefactaretur ejus auctoritas, immeritoque Ecclesia tam fidenter judicium ejus in hac doctrina tradenda fuisset secuta, quod impium esset cogitare. Unde tandem concludo, non tantum in rebus quas Augustinus certas existimat, sed etiam in his omnibus quae simpliciter tanquam vera et probabiliora constanter et ubique amplectitur, sententiam ejus esse praefendam, nisi communis Patrum, vel Ecclesiae auctoritas obstare videatur, quod raro, vel nunquam continget. Nam si alicubi id occurrerit, explicandus erit Augustinus potius quam reprobandus.

18. *Doctrina Augustini in quaestione de praedestinatione quam vim habeat.* — Adverto tamen haec solum nunc a nobis tradi circa doctrinam de gratia, neque oportere ad quaestiones de praedestinatione illa extendere, nam propter illas creduntur posita in epistola Coelestini verba illa: *Profundiores autem quaestiones*, etc. Distinguenda igitur sunt in materia de praedestinatione duo quaestionum genera; quaedam sunt necessario connexa cum doctrina de gratia, ut, an praedestinatio fundetur in bono usu solius liberi arbitrii, an primum gratiae auxilium sit ex gratuita praedestinatione, et similes. Aliae vero sunt quae non tam necessariam connexionem habent cum principiis de gratia ab Ecclesia definitis, ut an electio praedestinatorum ad gloriam sit ex praevisionis meritis, vel an praescientia conditionata boni usus liberi arbitrii cum gratia ad praedestinationem supponatur, et similes. In prioribus ergo quaestionibus, sententia Augustini in materia praedestinationis tam certa est, sicut doctrina gratiae, propter connexionem. In quaestionibus vero posterioris generis, non potest esse tam certa, propter contrariam rationem, et quia Ecclesia directe et per se nihil fere de praedestinatione definivit, nisi in generali, quod detur, et quod sit de bonis, non de malis, et quod in particulari sciri non possit, nisi per divinam revelationem. Nihilominus tamen etiam in his posterioribus de praedestinatione

quaestionibus, auctoritas Augustini maxima est, propter alias rationes supra factas, et ideo semper a nobis caeteris praefertur.

19. *Opera Augustini in quibus de gratia agit.* — Opuscula autem Augustini de hac materia quamplurima sunt, et omnibus fere nota. Inter ejus vero epistolas, praecipue observandae sunt 47, 89, 92, 94, 95, 103, 106, 107 et 143; item in tertio tomo, liber de Spirit. et litter., et in quarto, liber 1 ad Simplic., quaestione secunda, quam ipse commendat in libro de Praedestinatione Sanctorum, capite quarto, et de Bono persever., capite vigesimo. In septimo vero tomo, tota posterior pars ejus, quae incipit a libris de Peccator. merit. et remiss. usque ad finem, est de hac materia. Ex illis vero opusculis antiquiora sunt contra Pelagium, Coelestium, Julianum, et alios, qui integrum Pelagii errorem sequebantur; contra quos scribere incepit in libris de Peccator. merit. et remiss., nulla personarum facta mentione, quia nondum publice notae erant, ut ipse dicit libro 2 Retract., cap. 33; postea vero non solum doctrinam impugnavit, sed etiam personas, ut caverentur, reprehendit, et damnavit, et ad eorum scripta et objectiones respondit usque ad librum de Correctione et gratia. Ultima vero opuscula, quae sunt de Praedestinatione Sanctorum et Bono perseverant., a Prospero et Hilario excitatus, contra Semipelagianos peculiariter scripsit. Et ideo illi duo libri, quos in ultima senectute scripsit, quasi testamentum Augustini habentur, et quamdam majorem auctoritatem habent; tum quia post summam et diuturnam diligentiam, et meditationem illius materiae fuerunt elaborati; tum etiam quia, sicut error ille subtilior erat, ita majori quodam acumine sunt conscripti. In caeteris autem tomis 8, 9 et 10, saepissime digreditur Augustinus ad confutandos Pelagianos, et veram de gratia doctrinam tradendam, exponendo psalmos, tum in tractatibus super Joannem, tum etiam in Concionibus ad populum, ex quibus omnibus, suis locis, quae opportuna judicabimus, afferemus. Et quia liber de Gestis Pelagii, ex quo Acta Synodi Palaestinae supra decerpimus, nobis etiam usui futurus est, et typis non est mandatus, cum revera sit Augustini, illum tanquam appendicem ad hunc primum librum, ad communem utilitatem evulgabimus.

20. *Hispanus Orosius sequitur.*—De Hilario. — Post Hieronymum et Augustinum, ponimus Paulum Orosium, ejusdem temporis

scriptorem, quem tanquam eruditissimum virum laudat Gelasius Papa in cap. *Sancta Romana*, et praeter historiam contra Paganos, alium librum contra Pelagium de libero arbitrio et gratia edidit. Fuit autem Orosius Hispanus Presbyter, qui a quibusdam Hispaniae Episcopis missus est ad Augustinum, ut contra Priscillianistas et Origenistas doctrinae auxilium ab eo postulare, ut constat ex eodem Augustino, libro 2 Retract., capite 44, et ex libello Augustino oblato ab eodem Orosio, qui praefertur libro ejusdem Augustini contra Priscillianistas, in quo interrogationibus Orosii Augustinus respondit. Illa vero oblata occasione, Augustinus Orosium ad Hieronymum misit, ut ipse testatur in epistola 102, in fine dicens, misisse ad Hieronymum consultatoriam quamdam disputationem de origine animae: *Occasionem quippe (ait) cujusdam sanctissimi et studiosissimi juvenis Presbyteri Orosii, qui ad nos ab ultima Hispania, id est, ab Oceani littore, solo sanctarum Scripturarum ardore inflammatus advenerat, amittere nolui, cui ut ad illum (id est, Hieronymum) quoque pergeret persuasi.* Unde idem Orosius, in dicto libro de Libero arbitrio, circa initium, sic inquit: *Latebam ego in Bethleem, traditus a Patre Augustino, ut timorem Domini discerem, sedens ad pedem Hieronymi.* Hac ergo occasione, non solum Pelagii, qui tunc in Oriente versabatur, et omnium quae ibi contra illius errores, salva ejus persona, acta sunt, magnam habuit notitiam, sed etiam in Africam rediens, quae gesta in Oriente fuerant Episcopis narrans, et allatis epistolis confirmans, occasionem praebuit cogendi Africana Concilia contra Pelagium, et ipse postea de eadem causa opus proprium scripsit.

21. Paulo post illa tempora, vivente adhuc Augustino, Pelagianis devictis, Semipelagianisque insurgentibus adversus Augustinum, Hilarius, Arelatensis Episcopus, et Prosper, Aquitanus, contra illos pro gratia Dei et pro Augustini doctrina pugnare coeperunt. Ex Hilario vero nullum opus de gratia, vel contra Pelagium extat, praeter epistolam ad Augustinum, quae habetur in septimo tomo ante libros de Praedestinatione Sanctorum. Extat alia epistola Hilarii ad Augustinum, quae est 88 inter epistolas Augustini, in qua illum excitat ad scribendum contra Pelagii errores, qui tunc in Sicilia disseminari coeperant: cujus petitioni Augustinus in epistola octogesima nona satisfacit. Verumtamen an ille Hilarius

unus et idem fuerit, vel distincta persona, mihi exploratum non est. Nam quod diversi fuerint, videtur fieri verisimile; tum quia hic ex Gallia, ille ex Sicilia scripsit ad Augustinum; tum etiam quia Hilarius Siculus multo ante Arelatensem ad Augustinum scripsit: ille enim scripsit in principio pelagianae haeresis, quando Pelagius Romae detectus haereticus in Siciliam abiit, et inde in Palaestinam; at vero Hilarius Arelatensis post decem vel plures annos scripsit ad Augustinum, fere jam extincta Pelagiana haeresi, et Semipelagianismo inchoante; tum denique quia Hilarius ille qui epistolam 88 scripsit ad Augustinum, aperte significat se non cognovisse de facie Augustinum; alter vero Hilarius, in sua epistola, Augustini discipulum se aliquando fuisse et cum eo conversatum esse aperte testatur, doletque quod a praesentia Augustini exulare coactus fuerit, ubi salubribus ejus uberibus nutriebatur. Fateor tamen haec indicia non cogere ut duos Hilarios illos fuisse dicamus. Nam potuit idem, licet esset Gallus, in juventute Siciliam adire, ibique aliquandiu inhabitare, et inde Augustinum consulere circa errores Pelagianorum, postea vero, recepto Augustini responso, desiderio audiendi illum in Africam transire, et aliquo tempore sub disciplina Augustini versari, ac tandem in patriam redire, ibique pro gratia Dei contra Semipelagianos pugnare, et ea occasione ad Augustinum scribere. Denique verisimile est alia opera in eadem causa scripsisse. Nam de illo refert Ado in Martyrologio, die 5 Maii: *Fuisse magnum Doctorem, et praclarissimum virum, et scripsisse varia opera ingenio immortalis ad multorum utilitatem.* Idemque fere habet Gennadius in libro de Viris illustribus in Hilario. Unde cum illo tempore defensio gratiae contra Semipelagianos maxime esset necessaria, verisimile est multa ex illis operibus de hoc argumento fuisse, quamvis cum multis aliis exciderint.

22. *Prosper et opera ejus.* — Prosperi autem praeter epistolam, quam cum Hilario ad Augustinum scripsit, de qua multa in superioribus dicta sunt, alia multa opera de gratia Dei habemus, in quibus praecipue Semipelagianos exagitat, sed obiter et a fortiori Pelagianos convincit et confundit, nimirum libros duos de Vocat. gent., qui falso antea tribuebantur Ambrosio, libros quatuor Responsum ad objectiones contra Augustinum, Gallorum, Vincentii, Gemensium et Cassiani; item duas epistolas, unam ad Ruffinum, alte-